

י"ט כסלו ג'

כיצד ייתכנו שני הסברים כה מנוגדים לגילוי תורת החסידות - בגלל גודל חושך הגלות ובגלל - מעלת הזמן - הסמיכות לביאת המשיח? • "פוצו מעיינותיך חוצה" - בתורה, בישראל ובעולם • שלושה סוגים בהנהגת העולם - בדרך קטנות, בדרך גדלות ובדרך הפלאה • שילוב שני הפירושים על הכתוב "ויותר יעקב לבדו"

תיקרי לבדו אלא לכדו¹]: ואילו לפי פירוש המדרש, הרי ענין "יותר יעקב לבדו" הוא תכלית העילוי והמעלה: זהו על-דרך "ונשגב ה' לבדו" אצל הקב"ה - ענין האחדות וההתגלות של הקב"ה, באופן שיהיה רק לעתיד לבוא - "ביום ההוא" (כהמשך הכתוב).

ב. ידוע מה שכתב השל"ה², שכל מועד ממועדי השנה מרומז בפרשה בתורה הנקראת בזמן שבו חל מועד זה.

ומזה מובן בנוגע למועדי י"ט כסלו, החל - בכמה שנים, וכן בשנה זו - (בשבת) פרשת וישלח³, שתוכנו של י"ט כסלו מרומז בפרשת וישלח⁴.

להרב המגיד (קיא, א): "יעקב לבדו כו' שכח פחים* קטנים כו' בלי מוחין פחים קטנים היינו כלים קטנים והם המוחין כו'".

(9) להעיר גם מתורת לוי יצחק (ע' יא), ד"יותר יעקב לבדו" שייך ליהן עם לבדד ישכון⁵.

(10) חלק תושב"כ ר"פ וישב.

(11) כן הוא לשון אדמו"ר הזקן - לקוטי דיבורים ח"א י"ט, ב. ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר (במכתב שנעתק בהקדמה להיום יום. בהקדמה לחוברת י"ט כסלו) - "חג החגים" (נתבאר בלקוטי שיחות ח"ה ע' 436 ואילך).

(12) וגם כשחל בשבוע דפרשת וישב - הרי "מתברך" הוא משבת שלפניו - ש"פ וישלח.

(13) ראה גם ספר השיחות תשי"ד ע' 50 (וראה לקמן הערה 65). לקוטי שיחות ח"א ע' 70. ועוד.

(*) כן הוא בדפוס שלפני ואולי צ"ל "פכיס".

א. על הפסוקי "יותר יעקב לבדו" מצינו כמה פירושים, ומהם:

(א) בגמרא⁶ נאמר (והובא - בשינוי לשון - בפירוש רש"י על התורה): "נשתייר על פנין קטנים"; והדבר מרומז בתיבה "לבדו", כמובא בפירוש רבותינו בעלי התוספות⁷: "אל תיקרי לבדו אלא לכדו⁸".

(ב) במדרש⁹ איתא: "מה הקב"ה כתוב בו" ונשגב ה' לבדו אף יעקב ויותר יעקב לבדו".

כפי שנתבאר פעמים רבות, כל הפירושים שנאמרו בפסוק אחד (ומכל-שכן - בתיבה אחת) יש ביניהם קשר תוכני. וצריך להבין: מהי השייכות בין שני הפירושים בנדון דידן? ואדרבה - לכאורה פירושים הפכיים הם:

לפי פירוש הגמרא, נותר יעקב "לבדו" לצורך דברים "קטנים" שחשיבותם היתה מועטת ביותר¹⁰ [וכן מתפרשת התיבה "לבדו" - "אל

(1) וישלח לב, כה.

(2) חולין צא, סע"א.

(3) וכן הוא בבחיי (כשם "רבותינו ז"ל") ורע"ב עה"פ.

(4) וראה עוד טעם בבעה"ת שם: לשון בית הבד כו'. ובהדר זקנים: ממשמעות דלבדו ידענא כו', עיי"ש. וראה מפרשי רש"י כאן.

(5) ב"ר פע"ז, א.

(6) ישעיה ב, יז.

(7) ראה לקוטי שיחות ח"ג ע' 782. ועוד.

(8) ובפרט ע"פ פי' הכלי יקר כאן. וראה גי' אור תורה

ויבן בהקדים:

בטעם התגלות תורת החסידות בדורות האחרונים דוקא (ולא בדורות הקודמים, "ראשונים בני מלאכים כו"¹⁴), מציינו שני הסברים:

(א) מצד החושך הכפול והמכופל שנתוסף בדורות האחרונים (ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא), יש הכרח ונחיצות באור נעלה יותר, שיתגבר גם על חושך זה¹⁵;

(ב) על־דרך מ"ש בכתבי האריז"ל¹⁶ (והובא להלכה במגן אברהם¹⁷ ובשו"ע אדמו"ר הזקן¹⁸) - בעל הגאולה והשמחה, שבערב שבת יש לטעום ממאכלי השבת ("טועמיה חיים זכור"¹⁸), כן הוא גם בנוגע לסדר ה"ימים" הכללי ד"שית אלפי שנין"¹⁹, שבדורות האחרונים קודם ביאת המשיח, בזמן "ערב שבת" שלפני "יום שכולו שבת" - נמשכת הארה (בדרך טעימה עלי־כל פנים) מהגילוי של פנימיות התורה, שתתגלה (בשלימותה) ע"י משיח צדקנו²⁰.

14) כן הוא בשבת קיב, ב. ירושלמי דמאי פ"א ה"ג ("קדמאי בני מלאכים"). ובשקלים רפ"ה ובי" פ"ס, ח - ליתא תיבת "בני" ("קדמאין מלאכין"), וכן הוא גירסת ר"נ גאון שבת שם. תוד"ה ר"נ שבת יב, ב. ב' הגירסאות הובאו בדק"ס שבת קיב, ב. ובתוס' ד"ה צדיקים, חולין ה, ב: "אם הראשונים כמלאכים כו" - ולשון זה רגיל בכמה ספרים.

15) קונטרס עץ החיים פ"ג. מכתב כ"ק אדמו"ר נ"ע (נדפס בהוספות לקונטרס הני"ל ע' 82 ואילך).

וראה ג"כ: משל אדמו"ר הזקן ("התמים" ח"ב ע' מט [עב]) מכן מלך שנחלה כו'; הבעש"ט עורר את ישראל מהתעלפותם כו' (כת"י דא"ח ישן [לא נודע למי] - נדפס בספר המאמרים תרס"ג ע' רנא. וראה לקוטי שיחות ח"ב ע' 516 ואילך). ועוד.

16) פרי עץ חיים שער יח רפ"ג. שער הכוונות ענין טבילת ערב שבת.

17) או"ח ט"ז סוסק"א.

18) שם ס"ח.

19) פרי עץ חיים שם. שער הכוונות שם.

20) ראה רמב"ן בראשית ב, ג.

21) ראה בכל זה לקוטי שיחות ח"א ע' 59. ועוד (וראה גם לקוטי שיחות ח"ב ע' 467 ואילך).

ואף בשני הסברים אלו קיימים שני הקצוות (על־דרך "יותר יעקב לבדו", כנ"ל): לפי ההסבר הראשון נמצא, שגילוי אור החסידות בדורות האחרונים הוא מצד פחותותם - מחמת גודל החושך בדורות אלו נדרש לעומתו גילוי האור הנעלה של פנימיות התורה; משא"כ לפי ההסבר השני, הרי גילוי החסידות בדורות האחרונים נובע ממצלת הזמן: בהיות זמן זה בבחינת "ערב שבת לאחר חצות", יש בו כבר מעין הגילוי דלעתיד²¹.

ג. והביאור בזה:

ידוע²², שי"ט כסלו הביא להתחלת עיקר הקיום של "יפוצו מעינותיך חוצה" - הפצת מעינות החסידות לכל ישראל, גם לאלו הנמצאים "חוצה"²³.

כבר נתבאר פעמים רבות²⁴ דיוק הלשון "יפוצו מעינותיך חוצה", שפירושו, שהמעינות עצמם צריכים להגיע "חוצה"; כלומר, אין די בכך שתהיה למעיינות השפעה על "חוצה", בעת שהם עצמם ישארו במקומם, אלא הם גופא צריכים להמצא ב"חוצה"²⁵.

יתר על כן: המעיינות צריכים להמצא ב"חוצה"

וראה ג"כ זהר ח"א קיז, א (ושם קיח, א) - נתבאר בארוכה בשיחת אחרון של פסח תשל"ל (נדפסה בלקוטי שיחות ח"ז ע' 206 ואילך. בהוספות להמשך תרס"ו); לקוטי שיחות חט"ו ע' 42 ואילך [במהדורה זו - שיחה ב לפרשת [נח]. ולהעיר ג"כ מאוה"ח פרשת צו ו, ב: מ"ש הרמב"ם באגרת תימן - הובא ונתבאר בלקוטי שיחות ח"ב ע' 588 ואילך. ועוד.

21) היינו, דלא רק שתורת החסידות ("יפוצו מעיינותיך חוצה") היא הכנה ל"אתי מר" (אגרת הקדש הידועה של הבעש"ט - נדפסה בסו"ס כן פורת יוסף. ובכ"מ), כי אם שעכשיו כבר מאיר מהגילוי דלעתיד.

22) תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

23) ראה תורת שלום שם (ע' 113).

24) ראה לקוטי שיחות ח"ז ע' 106 [במהדורה זו - שיחה ב לפרשת וישלח ס"ט י]. ועוד.

25) ראה ספר השיחות תש"ד ע' 106.

באופן של "יפוצו" ב"חוצה", עד שכל חודר במעיינות אלו

וכיון שתחילת מובן, שגם ענין ההפצה והגילוי מישראל הנמצאים שהמעיינות של פני בנגלה דתורה, עד

גם לפני רבינו גדולים בשני חלקי והן בנסתר שבתור שבתורה גרם לכך ידם היה באופן א באופן שנתרו אל וסתים.

וזה היה תוכן שאיחד את שני ח ממש²⁶.

ד. כיון ש"ישר ויתר על כן - "הי כולא חד", הרי מו מעינותיך חוצה" דאורייתא - כן הוא ע"י גילוי תורת מעינותיך חוצה" וגיליא שבשנמתא²⁷

אמנם גם לפני אור האמונה (סתינ גם על הכוחות הגי

26) ראה בכל זה ל ואילך. ועוד). וש"י.

27) ראה זהר ח"ז א. ובכ"מ.

28) ראה עדי"ז לקונ שם ס"ד. ואילך.

29) ראה בארוכה (ד"מעיינותיך" קאי על

והמידות יהיו באופן אחר - אבל מכל מקום, נשארה האמונה עצמה בבחינת סתים, למעלה מן השכל (גליא).

רבינו הזקן חידש שהאמונה והקבלת-עול שלמעלה מן השכל יחדרו את האדם כולו, כך שהם עצמם יומשכו בגליא דנשמחא ויתאחדו עמה: בשכל עצמו יתקבלו ויורגשו הענינים שלמעלה מן השכל.

ה. כשם שאצל כל אחד כפרט חידשה החסידות את קיום "יפוצו מעינותך חוצה" - איחוד ה"מעין" שבנשמה עם "חוצה" שבנשמה - כן הוא גם לגבי ישראל ככלל, אשר כולם יחד הם "קומה אחת שלימה"³⁰:

"ראשי אלפי ישראל" שהם "בחינת ראש ומוח"³¹ של ישראל, הם בבחינת "מעין". בעבר (לפני גילוי החסידות) סדר הדברים היה, שגדולי ישראל היו מופרשים ומסוגרים בארבע אמותיהם. אמנם היתה להם השפעה על כללות עם ישראל

- אם ע"י התורה שהיו לומדים מפייהם, או ע"י הלימוד מהנהגותיהם הטובות וכו' -

אבל הם עצמם בכלל היו מובדלים מן ה"חוצה", ורק שהיתה להם השפעה על כללות עם ישראל (ועל פרטי בני ישראל).

וסדר העבודה של "יפוצו מעינותך חוצה" חידש, שגדולי ישראל לא יסתגרו בארבע אמותיהם³², אלא יגיעו בעצמם "חוצה"; ובהיותם

באופן של "יפוצו" - להיות נפוצים ומתפשטים ב"חוצה", עד שכל פרט ונקודה ב"חוצה" יהיה חזור במעינות אלה.

וכיון שתחילת כל הענינים היא בתורה, מובן, שגם ענין "יפוצו מעינותך חוצה" - ההפצה והגילוי של פנימיות התורה לאלו מישראל הנמצאים "חוצה" - התחלתו היא בכך שהמעניות של פנימיות התורה באים לידי גילוי בנגלה דתורה, עד שנעשים לאחדים ממש.

גם לפני רבינו הזקן היו גדולי ישראל שהיו גדולים בשני חלקי התורה, הן בנגלה שבתורה והן בנסתר שבתורה. ופשוט, שלימודם בנסתר שבתורה גרם לכך שלימוד הנגלה שבתורה על-ידם היה באופן אחר. אך אעפ"כ, היה הדבר באופן שנתרו אלו שני חלקים נפרדים: גליא וסתים.

וזה היה תוכן החידוש של אדמו"ר הזקן - שאיחד את שני חלקי התורה להיות לאחדים ממש²⁶.

ד. כיון ש"ישראל מתקשראן באורייתא"²⁷, ויתר על כן - "היא חיינו", ו"ישראל ואורייתא כולא חד", הרי מובן, שכשם שישנו ענין "יפוצו מעינותך חוצה" בתורה - איחוד סתים וגליא דאורייתא - כן הוא הדבר גם ב(נשמות) ישראל: ע"י גילוי תורת החסידות נעשה ענין "יפוצו מעינותך חוצה" באדם גופא²⁸ - איחוד סתים וגליא שבנשמתא²⁹:

אמנם גם לפני גילוי תורת החסידות השפיע אור האמונה (סתים דנשמחא) שלמעלה מהשכל גם על הכוחות הגלויים - כך שגם כוחות השכל

ימים שני הקצוות כנ"ל! לפי ההסבר החסידות בדורות ו - מחמת גודל עומתו גילוי האור ושאי"כ לפי ההסבר דורות האחרונים ו זה בבחינת "ערב כבר מעין הגילוי

ו להתחלת עיקר חוצה" - הפצת זראל, גם לאלו

ית" דיוק הלשון ירושו, שהמעניות"; כלומר, אין די ענה על "חוצה", מם, אלא הם גופא

ו להמצא ב"חוצה"

ק"ח, א) - נתבאר ש"ל (נדפסה בלקוטי המשך תרס"ד); לקוטי זו - שיחה ב לפרשת ו, ב: ממש הרמב"ם וי שיחות ח"ב ע' 588

ות ("יפוצו מעינותך ת הקדש הידועה של יוסף. ובכ"מ), כי אם

[במהדורה זו - שיחה

10.

30) לקוטי תורה ר"פ נצבים. ובכ"מ.

31) תניא פ"ב.

32) ראה ספר השיחות ה'ש"ת (ע' 111 ואילך. נעתק בהיום יום ע' נו): "אמאל איז דער רבי - דער ראש מתיבתא און גאון געווען עלענט און די תלמידים זיינען געווען עלענט. דער דרך החסידות וואס דער רבי האט מייסד געווען. . וואס דער רבי איז ניט עלענט און חסידים זיינען ניט עלענט" (בעבר היה הרבי - ראש המתיבתא והגאון - בודד, והתלמידים בודדים. דרך החסידות שהרבי יסד . . שהרבי אינו בודד והחסידים אינם בודדים).

26) ראה בכל זה לקוטי שיחות ח"ז ע' 37. חט"ז ס"ע 38 ואילך. ועוד. וש"נ.

27) ראה זהר ח"ג עג, א. וראה לקוטי תורה נצבים מו, א. ובכ"מ.

28) ראה עד"ז לקוטי שיחות ח"י ע' 102 [במהדורה זו - שם ס"ד]. ואילך.

29) ראה בארוכה לקוטי שיחות שם בכלליות יותר (ד"מענינותך" קאי על הנשמה ו"חוצה" על הגוף).

"חוצה" יראו בעוני עמם, "אין עני אלא בדעה"³³, וידברו אל ה"עני" בלשון ובאותיות שהוא מבין.

יתר על כן: כיון שעל ה"מעיינות" להגיע עד לכל נקודה ופרט שב"חוצה", מובן, שהחידוש האמור כולל את מה שגדולי ישראל מוסרים עצמם גם עבור הענינים הגשמיים של עם ישראל.

ו. התורה היא נשמת העולם, כדברי חז"ל³⁴ שהעולם נברא "בשביל התורה שנקראת ראשית". ומזה מובן, שכיון שפעל י"ט כסלו חידוש בתורה, נפעל ממילא חידוש בדוגמא לזה גם בעולם.

והביאור: ידוע, שמצד (ההעלם של) העולם עצמו, אפשר להשיג רק את האור האלקי המלוכש בתוך העולם, את שם "אלקים" (בגימטריא הטבע). ע"י התכוננות בעניני העולם כו', אפשר להגיע לידיעה ולהכרה שיש מנהיג לבירה זו³⁵, אבל אי אפשר להשיג את שם הוי' שלמעלה מהעולם³⁶.

והגם שישנו גילוי שם הוי' בעולם, ע"י הנסים המתרחשים מזמן לזמן, הרי מכל מקום, אין זה ענין השייך לעולם עצמו, ואדרבה: זהו ענין של שידוד הטבע והעולם.

אך החסידות פעלה וחידשה, שיהיה בעולם עצמו גילוי אלקות שלמעלה מהעולם; וזהו שהחסידות מבארת גם בהסברה של שכל אנושי, ע"י משלים וכו' מעניני העולם³⁷, איך שהעולם הוא מיוחד עם האור האלקי שלמעלה מהעולם.

ז. ויש לומר, שבזה מבוארים דברי רבינו הזקן

במכתבו המפורסם³⁸, שאולת י"ט כסלו היתה באופן ש"הפליא ה' והגדיל לעשות בארץ"³⁹.

בסדר הנהגה שבו מנהיג הקב"ה את עולמו ישנם שני אופנים: א) הנהגה ע"פ הטבע, שבה אין ניכרת ונראית בגלוי החיות האלקית, והנהגה זו באה מצד שם אלקים. ב) השגחה פרטית בגלוי, כך שניכרים בהנהגת הטבע האור והחיות האלקי וההשגחה הפרטית, ומקור הנהגה זו הוא שם הוי'⁴⁰.

ובהנהגה הבאה משם הוי' גופא ישנם אופנים שונים:

א) אופן של "קטנות" ככיכול - כאשר ההשגחה הפרטית מורגשת בתוך הנהגה בדרכי הטבע.

ב) אופן של "גדלות" ("הגדיל וכו'") - כאשר ההשגחה הפרטית מתגלה והיא מורגשת בהנהגה שלמעלה מהטבע, על-דרך מאמר חז"ל: דבר גדול מעשה מרכבה.

אמנם, גם "הגדיל" מורה על הנהגה שיש לה ערך ושייכות להנהגה של "קטנות"; זהו אותו הסוג, אבל באופן נעלה יותר, ולפעמים - באופן נעלה הרבה יותר, אך אין זה נעלה באין-ערוך מהנהגת הטבע.

ג) הנהגה באופן של "הפליא", המובדלת מהנהגת הטבע⁴².

ח. שלושה אופנים אלו בהנהגה משם הוי' הם

38 נדפס בבית רבי ח"א פ"ח. אגרות קודש שלו סל"ח. ספר התולדות - אדמו"ר הזקן ע' ריח (בהוצאת תשמ"ו - ח"ג ע' 720).

39 בבית רבי שם הגירסא: הפליא והגדיל ה' לעשות בארץ כי הגדיל והפליא ה' לעשות בארץ כי ה' הפליא והגדיל להעשות בארץ.

40 ראה ד"ה צהר תעשה תרע"ג. ועוד.

41 סוכה כח, א. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת ספ"ד, ד"דבר קטן הוויות דאביי ורבא" הם הטובה... ל"ישוב העולם הזה כו'.

42 ראה שער האמונה פט"ו (כט, ב ואל"ך).

שלושה סוגים בנסי (א נסים המלוכש משם הוי', שהרי נ הפרטית - מכל מקו "קטנות", כנ"ל.

ב) נסים גלויים, ויש לומר שעלי-דו ע"י יהושע: לאחר מלוכש בדרכי הטב גו' לפי חרב"א - א - מלחמת מדין: ז' גו' ויצבאו גו', ויח איש"ש - מלחמה ש

[על-דרך הסיפו הזקן חולה שכל למחלתו. הורה לו מצה שמורה ומים,

ולכאורה הרי עשיה הפועלת הבריאות, אבל מז למצה שמורה ומ חולה (שהרופאים

אך הענין הוא שלמעלה מהטבע, בטבע].

ג) נסים שאין כאופן הנצחון הנכ על מטתי" ומנצחי

43 עיין בד"ה ועח שגם בנסים שלמעלה ו, כיכא 44 יהושע ו, 45 מטות לא, ג"ז. 46 איכ"ר פ"ד, טו. 47 וראה ד"ה ובב אחד מהגדולים מי שי בה' והיינו שלא יתפלי למקוה וכדומה כי אם

ט. וזהו גם דיוק הלשון "הפליא ה' והגדיל לעשות בארץ":

גילוי אור החסידות ב"ט כסלו לא פעל רק את הארת שם הוי" (סתם - באופן של "קטנות" כביכול, בדרכי הטבע), ולא רק את ענין "הגדיל" שיש לו שייכות לטבע, אלא פעולתו היתה באופן של "הפליא ה'", למעלה מהטבע לגמרי.

לאידך גיסא, מסיים רבינו הזקן וכותב "לעשות בארץ", כי הכוונה והתכלית של תורת החסידות היא להמשיך את ענין "הפליא הוי" - האור האלקי שאין לו כל אחיזה בטבע - בארץ גופא⁴⁸.

י. ידוע⁴⁹, שהכח לחבר סתים וגליא שבתורה - אע"פ שהתורה עצמה חילקה אותם לשני חלקים נפרדים, וחלק פנימיות התורה נקרא סתים (והיינו, שע"פ התורה אין הוא בגדר "גליא") - נובע מכך שרבינו הזקן המשיך את

שהוא ביטול גדול (אשטארקער אוועקלייג).

48) שזהו מה שאדמו"ר הזקן ממשיך שם במכתבו: "נתגדל ונתקדש ברבים ובפרט בעיני כל השרים והעמים... וענו ואמרו על זאת כי אם מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו כו" - היינו, שגם אומות העולם הכירו הענין ד"הפליא ה' כו". וראה לקוטי שיחות ח"כ"ע ע' 186 ואילך. ולהעיר גם כן מהידוע (בנוגע הגאולה דייט כסלו) שאדמו"ר הזקן לא רצה "להמתיק הדינים בהעברת היד על המצח ועל הפנים" (מכתב אדמו"ר הזקן - נעתק בבית רבי ח"א פכ"א, אגרות קודש שלו סי' ס, ספר התולדות אדמו"ר הזקן ע' רנז (בהוצאת תשמ"ו - ח"ד ע' 1021)), כי אם ע"י השתדלות בטבע דוקא* - היינו, דזה שגם אומות העולם יכירו הענין ד"הפליא ה' כו" הוא (לא ע"י ביטול מציאותם, כי אם) ע"י התלבשות וכו'. וראה לקוטי שיחות שם ע' 198 ואילך.

49) ד"ה פדה בשלום תרפ"ה (בשם אביו כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע - י"ט כסלו עטר"ת). וראה גם לקוטי לוי יצחק אגרות ע' רכג. קונטרס ענינה של תורת החסידות הערה 40. לקוטי שיחות חט"ז סי' ע 38 ואילך.

(*) וראה ג"כ רשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר - נעתקה בספר התולדות שם ע' רי (בהוצאת תשמ"ו - ח"ד ע' 702) הערה 7.

שלושה סוגים בנסיים⁵⁰:

(א) נסים המלוכשים בדרכי הטבע, עד שהנס אינו ניכר (כמו נס פורים). הגם שזוהי הנהגה משם הוי", שהרי נראית וניכרת בה ההשגחה הפרטית - מכל מקום, הרי זה כביכול באופן של "קטנות", כנ"ל.

(ב) נסים גלויים, אלא שיש להם אחיזה בטבע. ויש לומר שעל-דרכי-זה היה גם כיבוש יריחו ע"י יהושע: לאחר נס נפילת החומה, שלא היה מלוכש בדרכי הטבע, אזי "יעל העם גו' ויחרימו גו' לפי חרב" - אחיזה בטבע. ובפרטיות יותר - מלחמת מדין: "החלצו מאתכם אנשים לצבא גו' ויצבאו גו'", ויחד עם זאת, "ולא נפקד ממנו איש" - מלחמה שהיא בלתי טבעית.

[על-דרך הסיפור הידוע, שפעם בא אל רבינו הזקן חולה שכל הרופאים לא מצאו רפואה למחלתו. הורה לו אדמו"ר הזקן לאכול מחצית מצה שמורה ומים, ונתרפא.

ולכאורה הרי זו סתירה מיניה וביה: זוהי עשייה הפועלת בגוף החולה, מחזקת את הבריאות, אבל מאידך, הרי בדרכי הטבע אין למצה שמורה ומים כל קשר לרפואה עבור חולה (שהרופאים כבר נואשו ממנו).

אך הענין הוא כנ"ל: רפואתו היתה ענין שלמעלה מהטבע, אבל באופן שיש לו אחיזה בטבע].

(ג) נסים שאין להם אפילו אחיזה בטבע, כאופן הנצחון הנסי שהזכיר חזקיהו⁵¹: "אני ישן על מטתי" ומנצח⁵².

43) עיין בד"ה ועתה אם נא פרשת תשא תרע"ח, ש"ל שגם בנסיים שלמעלה מהטבע יש מדריגות.

44) יהושע ו, כ"א.

45) מטות לא, ג"ז, שם, מט.

46) איכ"ר פ"ד, טו.

47) וראה ד"ה ובבואה לפני המלך תרנ"ד: ראיתי בשם אחד מהגדולים מי שיש לו צרה גדולה רח"ל צריך לבטוח בה' והיינו שלא יתפלל ע"ז ולא יעשה שום דבר כמו הילוך למקוה וכדומה כי אם לכטוח בה' כו' ו"ל שזהו ענין שתיקה

ז י"ט כסלו היתה שות בארץ³⁹.

הקב"ה את עולמו ע"פ הטבע, שבה האלקית, והנהגה (השגחה פרטית) טבע האור והחיות קור הנהגה זו הוא

ופא ישנם אופנים

בביכול - כאשר תוך הנהגה בדרכי

יל וכו') - כאשר מורגשת בהנהגה אמר חז"ל: דבר

ל הנהגה שיש לה טננות; זהו אותו ולפעמים - באופן נעלה כאין-ערוך

פליא", המובדלת

הגה משם הוי"ה הם

רות קודש שלו סל"ח. ח (בהוצאת תשמ"ו -

יא והגדיל ה' לעשות בארץ כי ה' הפליא

ועוד.

יסוה"ת ספ"ד, ד"דבר... ליישוב העולם הזה

ב ואילך).

"עצם פנימיות התורה"⁵⁰:

ההתחלקות בין סתים וגליא דתורה היא רק מצד ה"התפשטות" של התורה, שבה כל ענין מוגדר בציוור שלו, אבל מצד העצם של התורה ("עצם פנימיות התורה") אין כל התחלקות והגדרות - עצם התורה הוא העצמות הן של הסתים והן של הגליא שבתורה, ולכן יכול להיות מצד זה חיבור סתים וגליא.

מהדוגמאות לדבר בהלכה: ע"פ דין, יש בתורה חילוקי מדריגות, מקלה שבקלות ועד חמורה שבחמורות; אבל יחד עם זאת, פסקי דין ברור הוא⁵⁰: "האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה. וכן הכופר בפירושה והוא תורה שבעל פה" - ללא כל חילוק בין תיבה לתיבה או בין פירוש לפירוש.

יא. ועלידריךזה הוא גם בנוגע לישראל⁵¹ (כנ"ל ס"ד"ה, שי"ט כסלו פעל גם איחוד סתים וגליא שבנשמתא): ע"י גילוי תורת החסידות - שפעל את המשכת "עצם פנימיות התורה" - נמשך הגילוי של עצם הנשמה⁵², בחינת "יחידה"; ולפיכך הביא הדבר לחיבור סתים וגליא שבנשמתא,

ובעבודה הרוחנית - לכך שהאמונה והקבלת עול יחדו בכוחות הפנימיים של האדם, לפי

(50) לשון המאמר ד"ה פדה בשלום שם. וראה בארוכה קונטרס ענינה של תורת החסידות, שתורת החסידות ענינה גילוי בחינת יחידה, שהיא עצם דתורה, עיי"ש בארוכה. * (50) רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ח.

(51) להעיר ממכתב כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (נדפס בקונטרס ומעין ע' 17. היום יום ע' ד'. אגרות קודש שלו ח"א ע' רסא"ב): "להמשיך בחינת עומק ופנימיות תורת ה' ומצות ה' מבחינת פנימיות ועצמות אור אין סוף ב"ה שיאיר בפנימיות נפשנו וכו'". וראה לקמן הערה 56.

(52) ראה ספר השיחות תש"ג (ע' 59. ובהנסמן שם), ד"ספר התניא תורה שבכתב של תורת חסידות חב"ד. . תניא שהוא אותיות איתן יעורר את האיתן שבנשמה".

שגילוי עצם הנשמה הוא גילוי העצם גם של כל כוחות האדם (וממילא הוא חודר בכלם)⁵³.

[וכן הוא גם בנוגע לכללות ישראל: הסיבה לזה שע"י י"ט כסלו ניתן הכח ש"ראשי אלפי ישראל" יעמדו בגלוי בקירוב, ויתירה מזו - בהתאחדות עם כל ישראל היא, לפי שבו נמשך גילוי בחינת יחידה הכללית של כללות ישראל, שמצדה נעשים הקישור והחיבור של "קומה אחת שלמה" דישאל עד לאופן של "יחיד" ⁵⁴].

ובדוגמא לזה הוא גם בעולם⁵⁶ (כנ"ל ס"ו): מצד אורות וגילויים אין יכול להיות בגלוי חיבור העולם עם האור האלקי שלמעלה מן העולמות, כי מאחר שאור זה מוגדר בגדר האור והגילוי, אין הוא יכול להתגלות בעולם (עולם מלשון העלם). ודוקא מצד עצמותו יתברך⁵¹, שהוא אמיתת המציאות והוא נושא הכל, יתכן שתהיה מציאות יש, ו"יש" זה גופא יהיה מיוחד

(53) ראה לקוטי שיחות ח"ח ע' 131 ואילך [במהדורה זו - שיחה ב לפרשת חוקת ס"י] (בענין "חקיקה מעבר לעבר"). ושם ע' 5.

(54) ראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (אגרות קודש שלו ח"ד ע' רצט) בשם אביו כ"ק אדמו"ר נ"ע, דהתקשרות רבי וחסיד היא למעלה מששת הענינים - אב, וכן, עצם והתפשטות, מאור אור, היולי וגילוי, עילה ועלול, אין ויש - וכוללת אותם. וראה גם לקוטי דיבורים ח"א ג, א. ספר השיחות הש"ת ע' 89.

(55) וזהו ג"כ הטעם מה שאחד יסודות החסידות הוא הענין דאהבת ישראל (ראה ספר הערכים חב"ד (כרך א') בערכו ס"ט. וש"נ) - כי אמיתיות האחדות של כל ישראל נתגלה ע"י תורת החסידות.

(56) ע"פ המבואר בפנים יומתק ג"כ מה שיפוצו מעינותיך חוצה"ה הוא הכנה ל"אתי מר" (נסמן לעיל הערה 21) - כי בכיאת המשיח תושלם כוונת הבריאה דלהיות לו יתברך דירה בתחתונים, דדירה היינו לעצמותו יתברך (המשך תרס"ו בתחילתו (ס"ע ג). ובכ"מ).

וע"פ הידוע דעשיית הדירה היא ע"י נשמות ישראל ותורה (סד"ה יר"ט של ר"ה תרס"ו (ע' ח). ובכ"מ) - יומתק המבואר בפנים השיחה, שהענין ד"פוצו מעינותיך חוצה"ה (המשכת העצם בחוצה) שנתחדש ב"ט כסלו, הוא הן בתורה והן בנשמות ישראל.

עם הקב"ה בתכליו

יב. החידוש וה חוצה"ה - איחוד ה' - בא לידי ביטוי ד עד בחינת "חוצה" אדמו"ר⁵⁸) "לא במ יכולת המעינות עצמו אינו "כלי" ו לקליטת המעינות של המעינות⁶⁰, אלקות ושל אמית ואמיתת המציאות חודר גם את ה"ח מקום המוכשר".

וזהו הקשר בין החסידות בדורות גודל החושך שבד מן הגילויים שלעו

גילוי "עצם פני בכך שיש ביכלת הדורות האחרונים לאור.

ומזה גופא מ מתורתו של משיח היא דוקא בזמן

(57) ראה לקוטי ע וראה גם אור התורה: (58) שיחת שמחתו (ב).

(59) ראה שיחת שנ אלה ש. . נדחו חוצה הוא טהרת המשפחה, כשרות. . . וזה מה מעינותיך. . . הירושה (60) ראה ג"כ לקו

(*) המובא כאן הו ללשון הקודש. המו"י

עד שנעשה החושך הכפול והמכופל שבדרא דעקבתא דמשיחא, כי בזה דוקא⁶¹ בא לידי ביטוי הכח העצמי (בדרך טעימה) של תורתו של משיח ("עצם פנימיות התורה") - להחדיר אור בחושך הגדול ביותר⁶², עד שהחושך עצמו יאיר, "ולילה כיום יאיר".

יג. ע"פ כל הנ"ל מובן גם הקשר בין שני הפירושים על "ויותר יעקב לבדו" (א) "לכדו", (ב) על-דרך "ונשגב ה' לבדו":

דוקא בבירור ה"פכין קטנים" - הבירורים היותר קטנים ותחתונים⁶³, תכלית החושך וההעלם והסתרה - ניכר ומורגש תוכן ונקודת הענין של "ונשגב ה' לבדו" - אמיתת "אחדותו של הקב"ה . . . שהוא לבדו הוא" שמצד עצמותו יתברך⁶⁴ - אשר מציאות ה"יש" אינה בסתירה

61 וראה מכתב כ"ק אדמו"ר נ"ע (הוספות לקונטרס עץ החיים ע' 82 ואילך) שזהו ע"ד ריבוי תורה שנתוסף כלוחות שניות, ש"דוקא מפני שירדו במדריגתן ע"כ צריכים לריבוי תורה ששרשה במדרגה גבוה יותר. והיינו, שהגילוי ד"ריבוי תורה" היא דוקא במצב ד"ירדו במדריגתן כו"

62 להעיר מפלח הרמון וישלח (צד, ד): עלות השחר שהיא גאולה העתידה שנמשל לשחר שהוא אור הבוקע מתכלית החושך כו'.

63 וזהו גם כן מה שממשיך בגמי (חולין שם): "שנשתייר על פכין קטנים) מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם" - והיינו, כי בממונן של ישראל ישנן ניצוצין קדושים השייכים לשרש נשמתו" (כתר שם טוב ס"י ריח. אור תורה להרב המגיד קא, ד): ולכן "חביב עליהם ממונם יותר מגופם", מצד המעלה שבבירורים הכי תחתונים - "תמונם" (חלקם בעולם) שלמטה "מגופם".

64 ראה מאורי אור אות פ' ס"ג (הובא באור התורה וישלח רמא, א): "פכים קטנים ניצוצי מלכים דמיתו". וראה הערה הבאה.

65 ראה תורת חיים סוף פרשת וישלח (ג, ד): "זהו ויותר יעקב לבדו כמו שהוא בשרשו בעצמות אור אין סוף . . . ע"כ ביכולתו לברר ולהפך חשוכא לנהורא כו'".

ועי' המבואר שם, ד"פכים קטנים . . . הן כלים דתהו שנפלו למטה כו", והכח לבררם הוא מצד "ויותר יעקב לבדו", מצד שרשו בעצמות ממש - מובן גם כן הקשר בין המבואר בפנים (דהגילוי ד"ט כסלו הוא ע"ד הענין ד"יותר יעקב לבדו") להמבואר בשחת י"ט כסלו תש"ד*

עם הקב"ה בתכלית היחוד⁵⁷.

יב. החידוש והפעולה של "פוצו מעינותיך חוצה" - איחוד העצם (ה"מעין") עם ה"חוצה" - בא לידי ביטוי דוקא כאשר המעינות מגיעים עד בחינת "חוצה" שהיא כ"ק מורי וחמי אדמו"ר⁵⁸) "לא במקום המוכשר":

יכולת המעינות לחדור ב"חוצה" כזה, שמצד עצמו אינו "כלי" ואפילו אינו "מקום המוכשר" לקליטת המעינות⁵⁹, היא רק מכת גילוי העצם של המעינות⁶⁰, אשר, בהיותו ה"עצם" של אלקות ושל אמיתת המציאות, הרי הוא העצם ואמיתת המציאות של כל הנבראים, ולפיכך הוא חודר גם את ה"חוצה" אשר (מצד עצמו) אינו "מקום המוכשר".

וזהו הקשר בין שתי ההסברים לגילוי תורת החסידות כדורות האחרונים - (א) זהו מצד גודל החושך שבדורות אלו; (ב) זוהי "טעימה" מן הגילויים שלעתיד:

גילוי "עצם פנימיות התורה" בא לידי ביטוי בכך שיש ביכולתו להאיר גם את החושך של הדורות האחרונים, עד אשר גם חושך זה יהפוך לאור.

ומזה גופא מובן הטעם לכך שה"טעימה" מתורתו של משיח (ב"ערב שבת לאחר חצות") היא דוקא בזמן שבו מתחזק חושך הגלות,

57 ראה לקוטי שיחות ח"ד ע' 1335 ובהערה 7 שם. וראה גם אור התורה אחרי (כרך ב') ע' תקס"ה.

58 שיחת שמחת תורה תר"ץ (לקוטי דיבורים ח"ב שיא, ב).

59 ראה שיחת שמחת תורה שם* (שכח, א ואילך): "בין אלה ש . . . נדחו חוצה . . . הנושא אינו החסידות . . . הנושא הוא טהרת המשפחה, הנחת תפילין, שמירת שבת, מאכלות כשרות . . . וזה מה שאומר המשיח, שבחוצה קיימים מעינותיך . . . הירושה הגדולה . . . הנקודה של והאמונה . . ."

60 ראה ג"כ לקוטי שיחות חט"ו ע' 38 ובהנסמן שם.

* המובא כאן הוא תרגום לשון השיחה שם מאדיש ללשון הקודש. המ"ל.

לוי העצם גם של כל חודר בכולם)⁵³.

לות ישראל: הסיבה זכח ש"ראשי אלפי יוב, ויתירה מזו - זיא, לפי שבו נמשך של כללות ישראל, החיבור של "קומה וופן של "יחיד"⁵⁴.

עולם⁵⁶ (כנ"ל ס"ו): יכול להיות בגלוי אלקי שלמעלה מן מוגדר בגדר האור ללות בעולם (עולם עצמותו יתברך⁵⁵, א נושא הכל, יתכן גופא יהיה מיוחד

131 ואילך [במהדורה (בענין "חקיקה מעבר

"ד (אגרות קודש שלו מ"ד נ"ע, דהתקשרות ננינים - אב וכן, עצם י, עילה ועלול, אין ויש יבורים ח"א נ, א. ספר

יסודות החסידות הוא ערכים-חב"ד (כרך א') אחדות של כל ישראל

זק ג"כ מה ש"פוצו זר" (נסמן לעיל הערה וונת הכריאה דלהיות היינו לעצמותו יתברך ז"מ).

ז ע"י נשמות ישראל ח. (ח. ובכ"מ) - יומתק פוצו מעינותיך חוצה" ב"ט כסלו, הוא הן

לאחדותו של הקב"ה, כי מצד עצמותו יתברך
הנה עצמות המציאות של ה"יש הנברא" היא

ה"יש האמיתי"66.

(משיחות ש"פ וישלח תשכ"ז, י"ט כסלו תשי"א, תשכ"ה
- לקוטי שיחות חלק טו, וישלח ג - י"ט כסלו
בתרגום ללשון הקודש)

(הנסמן לעיל הערה 13): "אין פרשת וישלח האט דאס
(י"ט כסלו) א שייכות צום פסוק ואלה המלכים אשר מלכו
וגו', ווייל י"ט כסלו איז א תיקון צו שבירת הכלים דתהו"
(בפרשת וישלח יש לזה (לי"ט כסלו) שייכות לפסוק ואלה
המלכים אשר מלכו וגו', כי י"ט כסלו הוא תיקון לשבירת
הכלים דתהו).

66 ביאורי הזהר (לאדמו"ר האמצעי) מג, ג. ד"ה
ולקחתם לכם תרס"א. ועוד.

ישנם שני
מאחר שב
באור גדול
שבת", סמ
("טועמיה ו
ולכאורה
נובע מנחי
זמן זה!
והביאור
משמעור
והנסתרים
ביותר ("חו
מושג זה
בתוך הנגי
מהשכל (")
ישראל - ה
של בניישי
שלמעלה ו
לפי האו
"הפליא ה'
ישנן שר
על-פי טבי
- שמקורה
ההנהגה
קטנות - נ
מהטבע, א
אחיזה בט
וזוהי כו